

Biskop Atle Sommerfeldt:

Visitaspreden Jeløy 17.11.1013

Lukas 13,10-17

Det nedbøyde menneske

Det er i følge Helsetilsynet 25 % av hele Norges befolkning som vil fylle kriteriene for en angstdiagnose i løpet av livet. En angstdiagnose innebærer en psykologisk og fysiologisk tilstand som har kroppslige, følelsesmessige, kognitive og atferdsmessige sider. Kroppslige smerter i rygg og nakke og ledd er ikke uvanlig. For mennesker med angst er det ofte veldig krevende å møte andre mennesker, være tilstede der det er mange folk og der mange legger merke til en. Rusmidler, ikke minst overdreven bruk av alkohol, brukes ofte til å døyve angsten, men alkoholen forsterker i neste omgang angsten.

Angsten kan utløses gjennom ytre handlinger eller egen tolkning av hvordan andre bedømmer en. Ikke sjelden kan skamfølelse over egen eller de nærmestes adferd eller omstendigheter, bidra til at den sosiale angsten forsterkes og isolasjon fra andre øker. Det er anerkjent at i et lokalmiljø med sterke forventninger til adferd og karriere og der omdømmet betyr mye, er også angst en velkjent bakside. I følge folkehelsebarometeret er omfanget av psykiske lidelser og legemiddelbruk i Moss kommune betydelig høyere enn landsgjennomsnittet og også høyere enn gjennomsnittet i Østfold. Angst er en del av lokalmiljøet her og er derfor en del av kirken på Jeløy.

For de som sliter med angst er veien mellom fastlege, de ulike delene av NAV-systemet og kommunenes omsorgsarbeid, velkjent. Det er ingen lett vandring. Det er mange overvinnelser og mange situasjoner der hodet er nedbøyd, og mange skamfulle bortforklaringer, velkjent også for de nærmeste, på adferd som bryter med sosiale konvensjoner og forpliktelser.

Men dette ønsket om å bøye hode og se ned fordi en bærer på skam, er ikke begrenset til der angst herjer. Selv demensdiagnose, ble vi fortalt av personalet på Orkerød, kunne lede til at både de med demens og de pårørende følte skam og isolerte seg sosialt.

Slik er det i vårt samfunn som - med rette - årlig kåres til det beste landet å bo i. Men det forhindrer ikke at mennesker også i vårt lokalmiljø blir nedbøyd av andres fordømmelse og av egen skam og forestillinger hva andre måtte tenke om en.

Dagens fortelling om Jesus er en fortelling til alle dem som føler at trykket innenfra og utenfra er så stort at en ønsker å møte mennesker og verden med nedbøyd hode. Hos kvinnen Jesus møtte, hadde skammen og angsten satt seg i ryggen. Det ga henne tilstrekkelig grunn til å gå nedbøyd og slippe å se menneskene i ansiktet. Omtalen av kvinnens tilstand som en sykdomsånd, peker ikke i retning av demonbesettelse, men i retning av at hun led av

det vi i dag kaller en psykosomatisk lidelse. Når Lukas velger å ta med denne fortellingen i sitt evangelium, betyr det at fortellingen bærer innhold utover den enkelte episode.

Dette er fortellingen om nedbøyde kvinner som bærer lokalsamfunnets fordømmelse i sin kropp og i sitt nedbøyde ansikt. Det er fortellingen som gir alle krumbøyde, alle dem som bærer tunge byrder, et menneske å identifisere seg med og som viser hvordan Gud møter dem. Og hvem av oss i dette rommet kjenner ikke til en periode eller en tilstand i eget liv der vi forestilte oss hva andre mente om oss eller bar på nederlag vi ikke ville dele, og som gjorde at vi følte trang til å være usynlig og i alle fall slå blikket ned?

Jesus handler

Det var en sterk tradisjon på Jesu tid å forstå menneskelig lidelse som uttrykk for særlig stor syndighet og derfor som en straff fra Gud. I tillegg til lokalsamfunnets nedvurdering, bar derfor også kvinnen med seg skammen over at Gud måtte ha forlatt henne eller utstøtt henne. Slik ble Gud en som bøyet henne ytterligere ned og som gjorde de religiøse ledernes motstand mot henne berettiget.

Jesus er annerledes. Det var sikkert mange mennesker i synagogen denne dagen, Jesus var jo en kjendispredikant. Men av alle menneskene han kunne lagt merke til, ser Jesus den nedbøyde kvinnen som ikke selv var i stand til å se Jesus fordi hun var krumbøyd. Det er denne utslitte kvinnen Jesus ser og ber komme til seg. Jesus inkluderer henne, ja, mer enn det, Jesus legger hendene på henne, en handling som uttrykker at han gir henne Guds velsignelse. Slik bryter Jesus kvinnens angst for Gud og mennesker. Ved at Jesus inkluderer henne som menneske og gir henne Guds velsignelse, frigjøres hun fra båndene og kan rette seg opp. Slik Gud så Israelsfolkets lenker i Egypt og frigjorde dem fra undertrykkerne, ser Jesus kvinnen og helbreder henne ved å frigjøre henne fra hennes lenkene.

Jesus velger å gjøre dette på en sabbat, vel vitende om at det religiøse lederskapet trodde at Guds lov handler om å oppfylle lovens bokstaver, under veiledning av et profesjonelt fellesskap av skriftlærde og synagogeledere. Og i en bokstavtro tolkning av loven kunne ikke en slik frigjørende helbredelse utøves på en sabbat.

Men for Jesus er ikke mennesket til for lovens skyld og sabbaten er ikke til for Guds skyld. Det er mennesket som er lovens fokus og dens bud er å elske andre mennesker som seg selv. Dette er lovens kjerne og alle påbud må tolkes i lys av dette.

Synagogeforstanderen har selvfølgelig rett, en ekstra dag kunne vel kvinnen ha levd krumbøyd når hun hadde klart det i 18 år, dersom det var viktig å bevare lovens bokstav. Når Jesus likevel velger å frigjøre denne kvinnen nettopp på en sabbat, må det ha en hensikt. Og hensikten er å vise hva den oppriktige gudstjeneste faktisk er: Å tjene mennesker og ledsage dem i deres livskamp fordi det er slik Jesus kommer til oss. Her griper Jesus tilbake til den profetiske kritikk av menneskets stadige forsøkt på å blidgjøre Gud ved å prøve å perfektionere sin egen religiøse adferd. Nei, slik er Gudsdyrkelsen Gud vil ha, formidler profeten Jesaja:

«Å løse urettferdige lenker, sprengte båndene i åket, sette undertrykte fri og bryte hvert åk i stykker, å dele ditt brød med sultne og la hjelpeløse og hjemløse komme i hus».

Fortellingen om den nedbøyde kvinnen er fortellingen for alle nedbøyde fordi den så entydig viser at Gud ser mennesket, inkluderer den sårede og skamfulle, og frigjør til et nytt liv der lenkene er brutt.

Et frigjørende og lovsyngende fellesskap

Vi er i dåpen innlemmet i Jesu kropp, som er kirken, og er Jesu legeme i verden. Det er den kristne kirke som er gitt oppdraget og er sendt til lokalsamfunn over hele verden med forsikringen om at Jesus ledsager oss helt til historiens slutt i kraft sin oppstandelse og seier over død og ødeleggelse. Det er vi som i vår verden og vårt lokalsamfunn har oppdraget med å se de som andre ikke ser, og å være et helbredende fellesskap som inkluderer og velsigner dem som er sårbare, angstridde og skamfulle, de som bærer andre menneskers fordømmelse og forakt. Det er et fellesskap der mennesker kan komme med sine liv slik de er, og bli ledsaget til kildene for tolkning og frigjøring. Det er et helbredende fellesskap der de kan være trygge for at nestekjærligheten overvinner alle fordommer, all forakt og all frykt.

Jesaja lover oss at da vil Herren lede oss og mette vår sjel i det tørre landet, styrke oss slik at vi blir som en vannrik hage der vannet aldri svikter.

I glimt vil vi erfare dette, men visjonen holder vi bare fast ved når vi lar Jesus og hans handling for oss i dåp og nattverd være vårt ankerfeste. Det er Jesus som er vår frigjører og det er han som gjør det mulig for oss å synge lovsanger, fordi han har vist oss hvordan Gud er. Han har vist oss Guds grensesprengende kjærlighet som overgår all forstand og all lovtolkning. Jesus har vist oss at hans velsignelse også gjør oss til oppreiste mennesker.

Og når sant skal sies, er det bare mulig for meg og de fleste andre å leve med oppreist kropp for Guds åsyn og lovsynge med frimodighet fordi Jesus har sett meg og inkludert meg. Jesus har gjort alt ferdig for meg – og for dere.

Derfor kan vi alle reise oss og sammen bekjenne troen på den treenige Gud, i takknemlighet, oppreist og med frimodighet.